

Mūsų Lilė Kriškanaitė

Giedrą ir saulėtą šešiasdešimtųjų rudenį Lilė išsiskyrė iš kolegijų lituanisčių būrio kažkokia ramia ir švytinčia asmenybės giluma. Žavi kolegė, puiki draugė, nuoširdus, kuklus žmogus (apie vidurinės mokyklos medalį sužinojome tik penktame kurse) – tokia ji studentiškosiose auditorijose, ekspedicijose, praktikose, Stuokynės ir Tauro bendrabučiuose. Tokia mūsų apsvaigime nuo idealistiškų svajonių, poezijos, Vilniaus architektūros, tokia savojo kelio ieškojimuose – visados jautri, geranoriška, siekianti suprasti tikras ir tariamas dramas, kurių nestigo pilname ambicingų asmenybių kurse. Atmintyje kelionė į Rygą, regis, šešiasdešimt antųjų žiemą sveikinti Andrejaus Upyčio jubiliejaus proga – Lilė kartu su Laimonu Tapinu rengė šią kelionę, mums buvo smagu jausti puikias jos latvių kalbos žinias, troškimą praturtinti mūsų dvasią autentišku broliškos latvių literatūros pasauliu. Jau tada kerėjo išmintingas Lilės žvilgsnis į maksimalistinius užmojus kalnus nuversti, visą pasaulį nustebinti, gebėjimas palaikyti, džiaugtis, išvelgti gera pirmuose kukliuose darbeliuose ir mažičiuose laimėjimuose, tylus išdidumas reginti neteisybę. Mums niekas nedėstė kokių nors garbės, orumo ar kitokių etikos disciplinų, tuo maloniau, kad šias vertybes galėjome pasverti atsiremami į draugystę su Lile. O kai kam iš mūsų jos karšta čiobrelių ir liepžiedžių arbata net gyvybę speiguotą žiemą yra išgelbėjusi!

Lilė jau pirmame kurse pasirinko lietuvių kalbą – liko gerbtinoje, tačiau literatūrų triukšmingų aspiracijų supamoje mažumoje. Nors iš mūsiškių bene pirmoji apgynė daktaro disertaciją, tačiau netapo racionalia, sausai kalbos klaidas registruojančia kalbininke, visados matėme, kaip subtiliai ji jaučia literatūrą, muziką, dailę, kokie platūs jos literatūriniai interesai, kiek daug ji gali nuveikti dviejų baltų tautų literatūrinių ryšių tyrinėjimuose, vertimuose. Tais laikais visas numanomas perspektyvas lengvai galėjo sužlugdyti pedagoginis darbas kokioje atkampioje kaimo mokykloje, nors ir šis darbas jai buvo prie širdies, – tai rodo keturių mėnesių trukmės praktika aštuonmetėje mokykloje jotvingių žemėse tarp Metelių, Dusios ir Lazdijų.

Visos šios Lilės savybės neliko nepastebėtos kolegų vyrų, kurių absoliuti dauguma priklausė neformaliai romantiškajam įsimylėjėlių sambūriui, sugebančiam

dūsauti, adoruoti ir poetiškai idealizuoti. Deja, viltys tapti pabroliais kolegės vestuvėse sudužo. Lilė savo likimą susiejo su mūsų kurso istoriku Juozu Kudirka – tapo jo žmona ir bendražyge, lydėjusia šį atkaklų, darbštų etnografą visą gyvenimą, ilgus metus kantriai slaugiusia sunkiai pasiligojusį vyrą iki paskutinio atodūσιο.

Gabią lituanistę, dirbusią su kalbininkais tuometinėje Kraštotyros draugijoje, greitai įsidėmėjo dar Jono Čekio vadovaujama „Vaga“. Mūsų pasididžiavimui nebuvo ribų, kai Lilė ėmė redaguoti, rengti spaudai reikšmingiausias lituanistikai ir lietuvių literatūrai knygas, kažkaip natūraliai ir iš karto įsiliejo į šios leidyklos geriausių tekstologų bei redaktorių plejadą, kartu gilino šios svarbios tautiniam atgimimui leidybos tradicijas. Koks sunkus, sudėtingas ir kūrybiškas, didelės kompetencijos ir subtilios nuovokos reikalaujantis tai buvo darbas, įsitikinome patys, sekdami Vydūno veikalo *Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių* vertimo kelią pas skaitytoją. Lilės, kaip redaktorės, vaidmuo tame kelyje buvo ypatingas. Dirbdama leidykloje, Lilija Kudirkienė išvarė gilią vagą vertimo baruose, pateikdama lietuvių skaitytojui nemaža latvių ir vokiečių rašytojų romanų bei apysakų.

Tačiau ir „Vagoje“, dirbdama tokį mėgstamą darbą, Lilė visada surasdavo laiko savo bičiuliams ir kolegoms, pastebėdavo mūsų žingsnius kūryboje, moksle, visuomeninėje veikloje, pasidžiaugdavo mūsų šeimomis, padrąsindavo sudėtingomis gyvenimo akimirkomis. Tokia Ji išliko ir dabar, dūzgiančiame lituanistikos bityne su unikaliais ir milžiniškais tekstologais, redaktorėmis patirtimi, kantrybe, darbštumu, kuklumu, žmogišku geranoriškumu visiems, Jos žodžio ir dvasios gražumo pasiilgusiems. Knygos, kaip ir žmonės, turi savo likimus; laimingos tos knygos, kurias savo meile gimtajam žodžiui sušildė Lilija Kriškanaitė-Kudirkienė. Laimingi mes, kurso draugai, kad likimas mums lėmė sutikti Lilę ir pamilti ją visam gyvenimui.

Miela mūsų LILE, ant metų kalno gera pasigrožėti nuveiktais darbais, dukra, anūkais.

Šią pavasario dieną linkėdami Tau geros sveikatos, mes atgimstančioje amžinam gyvybės ciklui gamtoje klausomės su Tavimi čiulbančių ulbančių paukščių.

Mes galvojame apie prasmingą gyvenimą.

Čiulba ulba mūsų jaunystė, LILE!

ROMAS GUDAITIS ir kiti buvę kurso draugai:

VACLOVAS BAGDONAVIČIUS, PETRAS BRAŽĖNAS,

ANTANAS GUDELIS, RASA GUDELYTĖ, JONAS TRINKŪNAS